

Kúnsszabó Ferenc :

Fegyverszünet

A pogári Tisza-híd előtt jó tíz kilométerre megrekedt az oszlop: német teherautók, magyar Botondok, alacsony oldalú székelty szekerek, sebesültszállító kocsik, nyíri urak sárga bricskái tolultak egymásra; német káromkodás, ukrán szitkozódás keveredett román sírátkozással és vaskos magyar áldásosztással.

Talán végig a reménytelen, világosszürke földek között húzódo kövesúton csupán négy ember hallgatott. Valaha zöldre festett, magyar tréncocsin ültek, ami elé egy bernáthegeyi nagyságú ruszin ló, meg egy elefántmagasságot közelítő öszvér volt fogva. A bakon elől csak egy ember ült, siltes hegyivadász sapka volt a fején, hanem a zubbonya mutatta, hogy tarjání tüzer.

Békésen szortyogtatta kihült, üres pipáját, néha a szopókával alulról megigazgatta bajúszát, aztán balkéz felé kiköpött. Hanem mikor oda felnyomakodott egy német Tigris, muszáj volt jobbra köpni. Még át is húzódo az ülésdeszka másik oldalára. Így fedezte fel a nagy kukoricatáblán túl a facsoportot.

A kocsiderékban ült a többi három. Egy a pesti háziezredből, kettő meg az ungvári hegyivadászoktól. Aludtak, okosan kihasználva, hogy a kocsi nem zötyög. A bakon ülő Zsöndöly István többször a tanyára nézett, aztán társaira: szóljon, ne szóljon?

Mielőtt határozott volna, a kukoricatáblán három kötényes Tigris gázolt vízszere a Tisza felől. A magyar tréncocsival körülbelül egymagasságban megálltak, az ágyúcsöveket a veszteglő oszlopra fordították, aztán a középső harcokcsi tornyán felcsapódott az ajtó és egy bukósisakos SS-tiszt emelkedett ki derékig.

Az úton akkor már csak a legyek, meg az estét üdvözlő szúnyogok adtak hangot. A szokatlan nagy csendre a három kocsiderékban alvó is felriadt.

— Ist hier SS? — kiáltotta a tiszt a toronyból;

Semmi válasz.

— Ist hier SS? — kiáltotta a tiszt a toronyból.

Meg kellett ismételnie a kérdést, míg innen is, onnan is jöttek a tétova válaszok:

— Jawohl.

— Vorwärts! — adta ki a parancsot a tiszt s a Tisza felé mutatott, majd, mint aki tökéletesen elintézett mindent, visszabújt, lecsapta a toronytetőt.

Az ágyúk azonban úgy maradtak az útra szegezve.

„Ebből rossz vacsora lesz”, akarta mondani Zsöndöly, de akkor az égen zúgás keletkezett, s egy kétfedeles szovjet felderítő közeledett; olyan békésen úszott, hogy az ember várta, mindjárt műrepülésbe kezd. A kukoricaföldön álló tankok harmadika hirtelen megforgatta a tornyát s gyors egymásutánban két lövést adott le a gépre, mire az valóban figurát mutatott be: éles kanyarral oldalt hátrafordult s visszament Nyíregyháza felé.

Ezt már azonban senki sem figyelte, mert a Zsöndölyék mellett álló Tigris egy lövéssel kilötte a harmadik harckocsit, majd leoldotta az elsőnek a láncát. Az emberek az út két oldalán húzódó árokba ugráltak. A kis póni az első lövésre az öszvér nyakába ugrott, a másodikra pedig lerántotta az útról a kocsit és eszeveszette-ten vitte a három tank felé. Talán ez mentette meg az úton álló Tigrist, mert a parancsnoki harckocsi véres cafatokra lötte az öszvért, a póni kiszabadult a hámból s rohant visszafelé, de repeszekkel telten. Nem is jutott föl az útra; az árok két partján két első lába megbicsaklott, s kiforduló véres szemekkel bukott le, habosan fénylő, remegő orra csaknem érte Zsöndöly Pista arcát . . .

Az úton lévő Tigris lángbaborult, s a belőle kiugráló katonákat a másik harckocsi fedélzeti géppuskával vadászta. Mint a vurstliban az üres tojáshéjakat.

— Menjünk innen — nyöszörögte egy sportsapkás, lengyel nadrágos civil az árokban, s kúszott hátrafelé.

A háziezredből való Pénzes Karcsi megfogta a lábát:

— Sehová, öreg. Ebben a Tigrisban mindjárt robban a lőszer, s itt nem kap repeszt, legfeljebb gyagya lesz a légnyomástól.

— Nem lesz, mert árokban . . . — kezdte Nagy Zsigmond, az egyik hegyivadász, de Karcsi kacsintására elhallgatott.

A kukoricaföldön lassan hátrafelé mozgó Tigris nehézgéppuskája még ugatott, mikor egy német harckocsizó hengeredett le közéjük az árokba. A zubbonya lángolt a hátán. Pénzes Karcsi ráfeküdt, hogy saját ruhájával oltsa el.

— Danke — mondta a német, s akkor hatalmas dőrej hányta szét az úttesten álló járműveket.

A kint manőverező harckocsi abbahagyta a tüzelést és harmadikkal rohant a Tisza felé.

A német felvizsgálódott az égre aztán a többiek is. Nem pazaroltak szót és időt, kiugrottak az árokból és rohantak, minél messzebb az úttól: a négy magyar katona meg a német egy felé tartott, utánuk a civilnadrágos úrféle.

A levegőben két Rata közeledett; ügyet sem vetettek az országúti torlódásra, sem a szétfutó emberekre, hanem a Tigrist vették úzóbe.

A német értette meg elsőnek a helyzetet. Féltérdre emelkedett, úgy figyelte a menekülő harckocsit meg a rásturcoló gépeket.

„Brávó!” — mondta egy kis idő múlva. Még tapsolt is. A biztonság kedvéért azonban visszafeküdt, fejét egy félig kidőlt kukoricaszár alá dugta.

Ám a Raták felhúztak a magasba, Polgár felé vették az útjukat; ott azonban légvédelmi lövedékek pamacsai fogadták őket: még magasabbra emelkedtek s visszaváltak Keletnek.

Pénzes Karcsi felült:

— Géza — szólt oda az eddig hallgató hegyivadásznak, — kioszthatnád az esti szeretetsomagokat. Megdöglök egy slukkért.

Az alacsony, vékony Pintér Géza hanyatt feküdt, nem válaszolt. Zsöndöly Pista négykézláb odamászott hozzá, megfogta a lábát:

— Baj van, Géza?

Az nem mozdult.

A sportsapkás civil az arcához hajolt:

— Megsebesült?

— Hagyjatok békén! — csapott az egyszerre kezével-lábával s felugrott, ökölszorított kézzel: — Mit akartok tőlem?! Hogy az a tetves, betyár! . . .

Minden vonás eltorzult az arcán, fröcskölt a nyála; a német hátulról odalépett, lefogta a két karját. Segítettek neki: A fiú ordított, bögött. Már nem is adott értelmes szót. Őtüknek kemény dolog volt tartani . . . Idő múltán csendesedett a rángás, a bögés vinnyogásba, majd szaggatott, egyre fáradóbb száraz zokogásba ment át.

Lassan lehullottak róla a karok.

Ezredbajtársa, Nagy Zsiga lefektette.

— Epilepszia? — kérdezte a német s nyújtotta a kulacsát.

Zsiga felnézett:

— Sohasem vettem észre.

A homály egyre tömörebb lett. Benne tétova lábú, csüngő kezű emberek bók-lásztak. Néha megzörrent egy kukoricaszár. Az úton halk férfihangok, anyát hívó gyermekcsuklások.

Egyébként csend volt és sötét.

Szokatlan csend és szokatlan sötét: tegnap óta gyűrűben vannak, s állítólag csak a Tisza-hidat védik az SS-ek.

Nem is vették észre, hogy Zsöndöly Pista eltűnt közülük, csak mikor jött vissza és egy kocsioldalt húzott maga után:

— A pipámat nem találom — mondta —, de itt van ez az oldal, Gézát el-visszük rajta.

Hová? — kérdezte a lengyelndrágos.

A Ritzbe — felelte Karcsi, de hangja nem volt kihívó. — Augusztá főhercegnő vár bennünket, különfogadáson.

Csend volt egy darabig. Pista letette a kocsioldalt, ráült, szórakozottan a zsebe felé nyúlt, de aztán csak legyintett.

Nem vettétek észre? Itt északra van egy tanya.

Tanya?!

Az. Olyan két kilométerre.

Nagy Zsiga felállt:

— Hiába te tüzér voltál, tudsz megfigyelni.

Felállt Karcsi is:

— Na, gyerünk, tegyük föl Gézát.

Á nem kell — szólalt meg az egyszerre —, elmegyek a lábamon.

Birsz menni?

— Birok . . . Istálló van abban a tanyában?

Pista oldalt nézett, bár ez a rájukzuhanó estében fölösleges volt:

— Van. Nagy, tágas istálló, szénapadlással . . .

— Jászoly . . . a jászolyban . . . — mondta csendesesen Pintér Géza — És a tehenek az arcodba szuszogják a meleget . . .

Karcsi a német vállára tette a kezét:

— Jössz, kamerád? Sláfen.

Ah, schlafen? — mondta az cingár hangon s balkézzeel megdörzsölte a szemét:

— Ich gehe, danke.

Már botorkáltak, mikor tétova hangon szólt mögöttük a civil:

— Én is mehetek? . . .

Zsöndöly megállt, levette a sapkáját és a siltet kezdte róla letépni:

— Hát miért ne.

Körülbelül egy kilométer után földút kanyargott a lábuk alá. Északnak kanyargott.

A tanyában egy fénycsik, egy kutyavakkantás, egy verébcsippanás nem mutatta az életet. Ezért rezzenek meg, mikor egy bokor aljából hang jött.

— Hová, emberek?

Megálltak: ezt ők is szeretnék tudni.

— Katonák? — folytatta az öreges hang.

— Azok is.

— Magyarok?

— Azok is.

— Mert csak azért, ha magyarok, akkor az se baj, ha katonák.

Karcsi előbbre lépett:

— Miért bátyám? Annyira szereti a békességet. Horthy máma bement a békét.

— Mit mondott be? Kicsoda?!

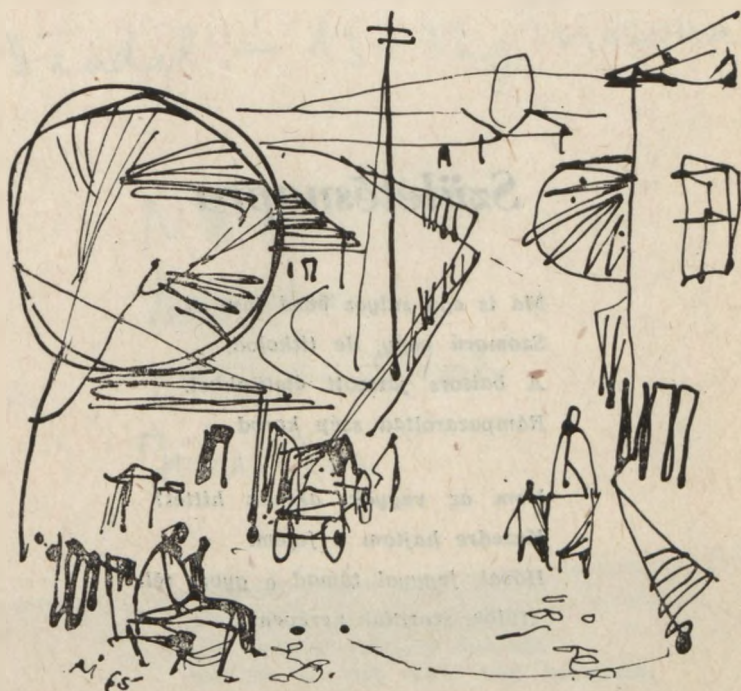
— Már tárgyalnak is az oroszokkal.

— Biztos ez?

— Saját fülemmel hallottam. Aztán még volt valami . . . Szálasi . . . az a Szálasi kalamájkalkodott, meg valami Beregfyy ezredest keresnek . . . De hát csak Horthy ott a fő . . . Na nem?

Hosszú csend után Pintér Géza szólalt meg:

— Jászoly . . . Van itt jászoly az istállóban? . . . Senki sem felelt. Nem látták, csak érezték egymást a sötétben.

RADICS ISTVÁN: Hegyi falu